

Гроші як предмет соціально-філософського дискурсу

Актуальність проблеми. Гроші посідають значне місце в нашому житті, через це тема дослідження філософії грошей є дуже актуальною в наш час. Вислів Оноре де Бальзака: «Гроші потрібні навіть для того, щоби без них обходитись» вкотре доказує, що без грошей в сучасній цивілізації практично неможливо уявити наше життя. Адже вони є невід'ємною частиною фінансової системи кожної держави, суспільства. Проблема суті сучасних грошей набула особливої гостроти, бо без глибокого розуміння їх природи не можна ні будувати сучасну грошову систему, ні ефективно регулювати її. А це особливо важливо у період трансформації економічної системи України, становлення національної грошової системи.

Мета дослідження. Дослідити зміст і природу грошей як аксіологічного за сутністю феномена, який безпосередньо впливає на розвиток та функціонування культури як соціального буття людини.

Завдання дослідження. Розглянути різні семантики поняття «гроші» як категорії філософського дискурсу; проаналізувати основні світоглядні й методологічні засади, що визначають зміст поняття грошей; обґрунтувати ідею про гроші як інтенції екзистенційно-життєвої орієнтації людини в загальному процесі соціального розвитку світу.

Об'єкт дослідження. Феномен грошей як прояв соціального буття.

Предмет дослідження. Соціально-філософський аналіз грошей як цінності в системі господарської діяльності, що є сферою соціального буття.

Важливим чинником функціонування суспільного виробництва, економічної сфери є гроші – особлива реальність, з якою пов'язаний кожен день людського буття. Гроші створюють людині проблеми за їх відсутності, і ще більш, коли їх недостатньо або надмір. Як об'єкт пізнання вони належать до сфери знань економічної науки.

Гроші – особливий товар, який є загальним еквівалентом (рівноцінністю) під час обміну товарів, їхньою формою вартості.[7, с 154]

Гроші впливають і на формування моралі, ієрархією людських цінностей, на психологію, світогляд людини та суспільства. Вони давно набули статусу універсальної категорії. Мета грошей – впливати на розвиток людини, її цілеспрямовану діяльність, ставлення до праці. Гроші актуалізували не лише зміни у світі речей та у світі людей, у внутрішньому світі людини, її інтересів, ідеалів і прагнень, моральних критеріїв. Вони суттєво змінили систему людських цінностей, поставивши себе у їх центр як всезагальну цінність. Завдяки цьому гроші вийшли за межі своїх природних (традиційних) функцій як еквівалента товару і послуг, розширивши сферу свого функціонування.[7,с 155]

Історія грошей свідчить, що вони пройшли довгий шлях еволюції від товарних грошей до забезпечених, потім - до фіатних (символічних) і кредитних грошей, на яких сьогодні базуються всі сучасні грошові системи. Незважаючи на відмінності в підходах різних наукових шкіл, в сучасній економічній науці вкоренилося думка, що гроші породжені товарним виробництвом і, на думку більшості вітчизняних і зарубіжних вчених, ніякі суспільні договори або урядові едикти не створюють гроші [3; 2; 4]. Гроші є природним, об'єктивним, наслідком розвитку товарного виробництва і досконаленням економічних відносин.[5,с 32]

В економічній теорії є дві основні концепції походження грошей: раціоналістична та еволюційна. Арістотель намагається з'ясувати природу грошей. Він міркував так: речі (товари) насправді такі різні, що не можуть бути порівнюваними. І тільки гроші роблять товари співмірними, тобто здатними вимірювати їхню вартість. Власне гроші як найбільш "зручний в ужитку" товар виникли, на думку філософа, не стихійно, а як результат угоди між людьми. Тому тільки нам під силу вирішувати - застосовувати їх в обміні чи ні. Арістотель вважав, що "лихварство" як діяльність протиприродна, оскільки "гроші стають предметом власності і втрачають своє істинне призначення, заради якого вони були створені: адже гроші виникли заради мінової торгівлі, а стягнення ж відсотків призводить саме до росту грошей".

К. Маркс характеризував сутність грошей як систему упредметнених суспільних відносин. Згідно його теорії гроші - це особливий товар, стихійно виділився з товарного світу, загальний еквівалент, специфічна форма вартості всіх інших товарів - «кристалізація мінової вартості». «Товар, який функціонує в якості міри вартості, а тому також, безпосередньо або через своїх заступників, і в якості засобу обігу, є гроші» [1, с. 140]. Відповідно до марксистської точки зору, «сутність грошей як економічної категорії знаходить вираз у єдності трьох їхніх властивостей: загальної безпосередньої обмінюваності; самостійної форми мінової вартості; зовнішньої речової заходів праці» [6, с. 358].

Гроші, безперечно, є цінністю. Однак вести мову про реальну їх вартість можна було лише тоді, коли вони існували у формі благородних металів (золота, срібла), так званих повноцінних грошей. Перехід до інших форм грошей (монети, банкноти), які мають лише номінальну вартість, перетворив їх на знак, символ, носія інформації. А з виникненням так званих “електронних грошей”, удосконаленням різних форм бухгалтерії, гроші втратили будь-яку конкретність, перетворились на чисту умовність. [7, с 156]

Отже, сутність грошей визначається єдністю трьох найважливіших їхніх властивостей. Гроші - особливий товар, який виконує роль загального еквівалента, посередника в обміні товарів і виражає економічні відносини між людьми в процесі виробництва та обміну товарів. Гроші вносять у суспільне буття як порядок, так і елементи хаосу. Сьогодні гроші - це енергія, яка рухає світом.

Список використаної літератури

1. Гончарук Т.В., Шумка М.Л. *Гроші та християнин: Євангельський контекст*/Тетяна Вікторіна Гончарук, Михайлина Леонівна Шумка//Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали V Міжнародних філософсько-економічних читань (28-29 травня 2012 року, Львів) /Редколегія. Відп. секретар З.В.Скрипник. – Львів, 2012. – 617 с. – С.372-382.
2. Маркс К. *Капітал. Критика политической экономии. Т. 1. М.: Политиздат, 1973. 907 с*
3. Мизес Л. фон. *Деньги и государство*. URL: <http://www.sotsium.ru/books/67/68/mises22.html>
4. Мизес Л. фон. *Человеческая деятельность: трактат по экономической теории* / пер. с 3-го испр. англ. изд. А.В. Куряева. Челябинск: Социум, 2008. 878 с.
5. Ротбард М. *Государство и деньги: Как государство завладело денежной системой общества* / пер. с англ. и франц. под ред. и с предисл. Гр. Сапова. Челябинск: Социум, 2008. XVII + 207 с.
6. *Суцність и функции современных денег [Текст]/ С/В. Мищенко // Известия Санкт-Петербургского университета экономики и финансов. –2010.-№6.- С. 32-40.*
7. *Финансово-кредитный словарь. Т. 1: А-Й / гл. ред. В.Ф. Гарбузов. М.: Финансы и статистика, 1984. 511 с.*
8. *Філософія [Текст] : курс лекцій. У 2 ч. Ф56 Ч 2. Філософські системи / [уклад. О. П. Бойко] ; Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – 179 с.*